

Jerzy Kajetanowicz

Wojsko Polskie w operacjach utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego 1973-2008

Rocznik Bezpieczeństwa Międzynarodowego 4, 152-169

2009/2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wojsko Polskie w operacjach utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego 1973-2008

Jednym z ważniejszych problemów bezpieczeństwa międzynarodowego po zakończeniu II wojny światowej było niedopuszczenie do rozprzestrzenienia się wybuchających w różnych rejonach świata konfliktów lokalnych. Podejmowane w tym celu działania z ramienia ONZ oraz regionalnych organizacji bezpieczeństwa międzynarodowego (NATO, UE) sprowadzały się do podejmowania misji pokojowych o różnorodnym charakterze, począwszy od misji obserwacyjnych i utrzymania pokoju, na misjach stabilizacyjnych i wymuszaniu pokoju kończąc. Od zakończenia wojny koreańskiej w 1953 r. do wybuchu wojny Jom Kippur w 1973 r. udział Polski w tych misjach ograniczał się wyłącznie do wysyłania obserwatorów nadzorujących rozejm lub porozumienie pokojowe. Przełomem stał się rok 1973 kiedy to podjęto decyzję o wysłaniu na Bliski Wschód pierwszej jednostki specjalnej Wojska Polskiego. Wydarzenie to zapoczątkowało trwający już 35 lat okres intensywnego udziału polskich jednostek w misjach pokojowych. Oprócz misji na Bliskim Wschodzie (na Wzgórzach Golan, Półwyspie Synaj i Libanie) Polska skierowała swoich żołnierzy do innych rejonów świata, gdzie zagrożone było bezpieczeństwo. Stąd udział polskich kontyngentów w misjach w: Czadzie, Namibii, Kambodży, Kongo, Iraku i Afganistanie, a także na terenie Europy w: Chorwacji, Bośni, Hercegowinie, Albanii i Kosowie. Uzyskane podczas tych misji rezultaty zapewniły Polsce trwałą wkład w utrzymanie bezpieczeństwa międzynarodowego.

W niniejszym artykule dokonano przeglądu operacji pokojowych, w których uczestniczyły, bądź uczestniczą jednostki Wojska Polskiego. Skoncentrowano się na ukazaniu zakresu zadań realizowanych przez te jednostki w poszczególnych misjach oraz stopniu zaangażowania organizacyjnego w ich realizację. Misje, w których brali udział polscy żołnierze, podzielono na dwie zasadnicze grupy: operacje utrzymania pokoju oraz operacje stabilizacyjne i wymuszania pokoju.

1. Udział w operacjach utrzymania pokoju

Operacje mające na celu utrzymanie pokoju były początkowo najczęstszym rodzajem operacji, w których uczestniczyły jednostki Wojska Polskiego. Zapoczątkowały je podjęte w latach siedemdziesiątych operacje na Bliskim Wschodzie realizowane w Egipcie na Półwyspie Synaj i na pograniczu izraelsko-syryjskim na Wzgórzach Golan. Potem polskie kontyngenty skierowano również do państw afrykańskich i azjatyckich.

UNEF II (Second United Nations Emergency Force) – Drugie Doraźne Siły Pokojowe ONZ (XI 1973 – VI 1979)

Była to pierwsza operacja pokojowa, w której uczestniczył zwarty kontyngent Wojska Polskiego. Operacja została podjęta z inicjatywy Rady Bezpieczeństwa ONZ po zakończeniu wojny Jom Kippur w 1973 r. Celem misji UNEF II było nadzorowanie zawieszenia ognia pomiędzy Izraelem a Egiptem i sprawowanie kontroli w strefie buforowej na Półwyspie Synaj.

Pierwsza zmiana Polskiej Wojskowej Jednostki Specjalnej licząca 826 żołnierzy wystawiona została w listopadzie 1973 r. przez oddziały 6. Dywizji Powietrznodesantowej z Krakowa. W skład tej jednostki wchodziły: dowództwo i sztab, kompania dowodzenia i ochrony, kompania inżynieryjna, kompania remontowa, kompania transportowa, kompania obsługi i kompania budowlana. Od drugiej zmiany do kontyngentu włączono szpital specjalny, co spowodowało wzrost ogólnej liczby żołnierzy i personelu cywilnego do 1026 osób. Jednostka stacjonowała w Egipcie na Półwyspie Synaj. Jej zadaniem było: zapewnienie transportu zaopatrzenia dla poszczególnych kontyngentów, oczyszczanie i dowóz wody, rozminowywanie strefy buforowej, budowa i remont dróg, budynków oraz urządzeń inżynieryjnych, naprawa pojazdów oraz pomoc medyczna dla personelu UNEF w polskim szpitalu polowym.

Drugą zmianę kontyngentu wystawiła 7. Dywizja Desantowa z Gdańska, trzecią zmianę 10. Dywizja Pancerna z Opola, czwartą zmianę jednostki Warszawskiego OW, piątą 12. Dywizja Zmechanizowana ze Szczecina. Pozostałe zmiany wystawiono w oparciu o jednostki poszczególnych okręgów wojskowych. Łącznie w misji uczestniczyło ponad 11 tys. żołnierzy. W czasie jej trwania zginęło 10 żołnierzy. Pozytywna ocena udziału specjalnej jednostki Wojska Polskiego w UNEF II pozwoliła na zaangażowanie Polski do kolejnych misji ONZ¹.

UNDOF (United Nations Disengagement Observer Force) – Siły ONZ do Obserwacji Rozdzielenia Wojsk (V 1974 – ?)

Jest to druga misja ONZ z udziałem Polaków, która trwa do chwili obecnej. Została ona podjęta na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 31 maja 1974 r. Celem misji UNDOF było nadzorowanie przestrzegania porozumienia o rozdzieleniu wojsk syryjskich i izraelskich po zakończeniu wojny Jom Kippur, poprzez utworzenie strefy buforowej na granicy pomiędzy Izraelem a Syrią.

W maju 1974 r. skierowano na Wzgórze Golan Polską Wojskową Jednostkę Specjalną o charakterze logistycznym. Początkowo w misji uczestniczyła 92 osobowa grupa polskich żołnierzy. W lipcu 1979 r., po wygaśnięciu mandatu misji UNEF II, w skład misji UNDOF wszedł Polski Kontyngent Wojskowy POLLOG liczący 150 żołnierzy. Tworzyła go kompania logistyczna złożona z czterech plutonów (saperów, transportowego, budowlanego i zabezpieczenia). Zadaniem polskiej jednostki było: zabezpieczenie inżynieryjne rejonu misji poprzez usuwanie min i niewypałów, uzdatnianie i dowóz wody oraz budowa i utrzymanie

¹ 25 lat misji pokojowych LWP w świecie, Warszawa 1980, s. 223-255; Drugie Doraźne Siły Pokojowe ONZ, Internet www.unef2.pamieciopolegnych.mon.gov.pl.

dróg. W latach 1991-1994 dowódcą sił pokojowych UNDOF został po raz pierwszy polski oficer – generał Roman Misztal.

Od grudnia 1993 r., w związku z wycofaniem z misji fińskiego batalionu operacyjnego, charakter polskiego kontyngentu na Wzgórzach Golan uległ zmianie. Zadania logistyczne przejęła jednostka kanadyjska, a Wojsko Polskie wydzieliło batalion operacyjny (POLBAT). Pierwszą zmianę wystawiły jednostki Krakowskiego OW. Był to drugi, po misji UNPROFOR (omówionej poniżej), batalion tego typu skierowany na misję pokojową. W jego skład wchodziły: dowództwo i sztab, kompania dowodzenia i obsługi, dwie kompanie zmechanizowane (po trzy plutony zmechanizowane), pluton łączności i pluton medyczny. Batalion liczył ok. 360 żołnierzy. Jego uzbrojenie stanowiły przekazane przez ONZ fińskie transportery opancerzone SISU.

Do podstawowych zadań batalionu należało: nadzorowanie strefy rozdzielania wojsk w rejonie odpowiedzialności poprzez wystawienie posterunków obserwacyjnych i placówek oraz prowadzenie patroli samochodowych i pieszych, a także utrzymywanie grup szybkiego reagowania oraz prowadzenie rozminowania². W latach 2003-2004 dowódcą misji UNDOF był generał Franciszek Gągor. W okresie trwania UNDOF, do końca 2008 r., zginięło 7 polskich żołnierzy³.

UNTAG (United Nations Transition Assistance Group) – Grupa Pomocy ONZ w Okresie Przejściowym (IV 1989 – III 1990)

Misja UNTAG przeprowadzona została na terytorium Namibii. Jej celem było nadzorowanie porozumienia o przerwaniu ognia pomiędzy siłami południowoafrykańskimi a partyzantami Organizacji Narodów Afryki Południowo-Zachodniej oraz nadzór nad redukcją i wycofaniem wojsk południowoafrykańskich.

Polska wystawiła batalion logistyczny (POLLOG), który zorganizował centralne składy magazynowe i zabezpieczał wsparcie logistyczne kontyngentów rozmieszczonych w północnej części Namibii. W skład batalionu wchodziły: dowództwo i sztab, kompania remontowa, kompania transportowa, dwie kompanie zaopatrzenia i obsługi, pluton łączności, pluton medyczny oraz pododdział żandarmerii. Jednostka ta liczyła ogółem 373 żołnierzy WP. W czasie trwania UNTAG zginęło 3 polskich żołnierzy⁴.

² C. Marcinkowski, *Operacje pokojowe na początku XXI wieku*, Warszawa 2004, s. 51; *Polski kontyngent wojskowy POLBATT/UNDOF. Wzgórze Golan (Syria/Izrael)* Internet www.wojsko-polskie.pl.

³ *Siły Rozdzielająco-Obserwacyjne. PKW Syria*. Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych RP, Internet www.do.wp.mil.pl.; *Siły Narodów Zjednoczonych ds. Nadzoru Rozdzielenia Wojsk na Wzgórzach Golan*, Internet www.undof.pamiecipoległych.gov.pl.

⁴ G. Ciechanowski: *Żołnierze polscy w misjach i operacjach pokojowych poza granicami kraju w latach 1953-1989*, Toruń 2007, s. 209-214 i 317; *Udział Polaków w misjach pokojowych ONZ*. Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie.

UNTAC (United Nations Transitional Authority In Cambodia) – Tymczasowa Administracja ONZ w Kambodży (III 1992 – IX 1993)

Misję zorganizowano w celu zapewnienia realizacji porozumienia zawartego 23 października 1993 r. w Paryżu o zakończeniu konfliktu w Kambodży. Głównymi zadaniami UNTAC było: utrzymanie porządku i bezpieczeństwa, pomoc w odbudowie infrastruktury kraju oraz zorganizowanie i przeprowadzenie wyborów do nowych władz.

W operacji tej Polska wystawiła batalion logistyczny liczący ok. 700 żołnierzy. Do jego podstawowych zadań należało: dostarczanie wody, żywności i paliwa do jednostek operacyjnych, organizacja i zarządzanie głównymi magazynami UNTAC oraz naprawa dróg i mostów. Łącznie wystawiono tylko dwie zmiany ze względu na wycofanie wszystkich kontyngentów jesienią 1993 r. W czasie trwania UNTAC zginęło 5 polskich żołnierzy⁵.

UNIFIL (United Nations Interim Force In Lebanon) – Siły Tymczasowe ONZ w Libanie (VI 1992 – ?)

Operację pokojową w Libanie podjęto w marcu 1978 r. na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ. Celem misji UNIFIL jest zapewnienie bezpieczeństwa w Libanie, nadzór nad wycofaniem z tego kraju wojsk izraelskich oraz pomoc w odbudowie administracji. Do misji zaangażowano najpierw ok. 2 tys. żołnierzy. Potem kontyngent zwiększono do 4,5 tys. żołnierzy.

Udział Polski w tej misji zapoczątkowało utworzenie w Libanie w 1992 r. polskiej jednostki w postaci kompanii medycznej, na bazie której utworzono Szpital Polowy UNIFIL. Wiosną 1994 r. skierowano tam polski batalion logistyczny (POLLOG) oraz zgrupowanie pododdziałów inżynieryjnych, które wraz z szpitalem polowym utworzyły Polski Kontyngent Wojskowy w Libanie. W batalionie POLLOG znajdowały się: dowództwo i sztab, pluton dowodzenia, kompania medyczna, kompania remontowa, pluton zabezpieczenia i pluton remontowy. Poza batalionem w skład kontyngentu wchodziła też kompania zaopatrzenia.

W 1996 r. dokonano reorganizacji kontyngentu. Oprócz batalionu logistycznego, szpitala polowego i zgrupowania inżynieryjnego w jego skład weszły: centralna składnica zaopatrzenia i zgrupowanie pododdziałów remontowych. Kontyngent liczył ok. 500 żołnierzy. Zadaniem kontyngentu było: patrolowanie i obserwacja obszaru odpowiedzialności, transport środków materiałowych i ich magazynowanie, wykonywanie napraw i remontów pojazdów UNIFIL, rozminowywanie terenu, prowadzenie prac fortyfikacyjnych oraz zabezpieczenie medyczne personelu misji.

W lipcu 2001 r. wycofano z Libanu zgrupowanie pododdziałów inżynieryjnych. Spowodowało to zmianę składu PKW, który obejmował trzy komponenty: batalion logistyczny, szpital polowy i zgrupowanie remontowe. W październiku 2006 r. rozformowano szpital polowy. Wiosną 2007 r. w skład kontyngentu włączono kompanię manewrową wystawioną

⁵ UNTAC Tymczasowa Administracja ONZ w Kambodży. Misje Pokojowe ONZ. Internet www.unic.un.ork.pl/misje_pokojowe.

przez Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej z Gliwic⁶. Dotychczas podczas misji UNIFIL zginęło 7 polskich żołnierzy⁷.

EUFOR RD CONGO (European Force in Congo) – Siły Unii Europejskiej w Kongo (VI 2006 – XII 2006)

Zadaniem misji EUFOR RD CONGO było: zapewnienie bezpieczeństwa personelu międzynarodowego misji obserwacyjnej ONZ (MONUC), wzmocnienie sił chroniących lotnisko w Kinszasie oraz wsparcie wojskowe w przypadku pogorszenia się sytuacji w kraju. W misji tej uczestniczyło ok. 1200 żołnierzy. Najliczniejsze kontyngenty wojskowe wystawiły: Francja, Niemcy, Hiszpania i Polska.

Polski kontyngent w sile kompanii liczył 130 żołnierzy. Wystawiony został przez Oddziały Specjalne ŻW w Warszawie i Gliwicach oraz 10. Brygadę Logistyczną z Opola. W jego skład weszły: pluton działań specjalnych, dwa plutony manewrowe oraz element zabezpieczenia logistycznego. Pododdziały te wyposażono w 9 opancerzonych samochodów patrolowych „Dzik-2”, oraz 10 osobowo-terenowych samochodów Land-Rover. Zadaniem kontyngentu była: ochrona dowództwa sił Unii Europejskiej i lotniska w Kinszasie oraz zapewnienie bezpieczeństwa personelowi ONZ i UE we współpracy z misją policyjną EUPOL⁸.

EUFOR TCHAD (European Force in Tchad) – Siły Unii Europejskiej w Republice Czadu (IX 2007 – ?)

Jest to operacja pokojowa prowadzona przez Unię Europejską na podstawie rezolucji nr 1778 Rady Bezpieczeństwa ONZ z 25 września 2007 r. Jej celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i stabilizacji we wschodniej części Czadu oraz północno-wschodniej części Republiki Środkowoafrykańskiej i zakończenie kryzysu humanitarnego w tym regionie. Misja ma charakter pomostowy uzupełniając misję pokojową ONZ UNAMID w Darfurze (African Union-United Mission In Darfur) ogarniętym od 2003 r. konfliktem polityczno-etnicznym. Zasadniczą rolę w operacji wojskowej w Czadzie spełnia Francja. Do udziału w misji zaangażowały się 22 państwa Unii Europejskiej⁹.

Polska wydzieliła do Czadu kontyngent o charakterze operacyjnym w sile batalionu złożonego z: dowództwa i sztabu, dwóch kompanii manewrowych, pododdziału inżynierskiego, grupy lotniczej, elementu wsparcia oraz kompanii logistycznej. Na jego uzbrojeniu znajdują się transportery opancerzone „Rosomak”, (16 szt.) oraz śmigłowce Mi-17 (3 szt.). Docelowo kontyngent ma liczyć ok. 400 żołnierzy. Zasadnicze siły wystawiły: 11. Dywi-

⁶ PKW Liban, Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych RP, Internet www.do.wp.mil.pl.

⁷ M. Bodziany, A. Dekowski: *Udział polskich pododdziałów logistycznych w operacji pokojowej UNIFIL w Libanie*, Zeszyty Naukowe WSOWL 2007, nr 3, s. 2-6; *Tymczasowe Siły Zbrojne ONZ w Libanie*. Internet www.unifil.pamiecipoleglych.mon.gov.pl.

⁸ *Polscy żołnierze w operacji MONUC w Demokratycznej Republice Kongo*, Departament Wychowania i Promocji Obronności MON, Warszawa 2006; *Polscy żołnierze zakończyli misję w Kongo*. Dowództwo Operacyjne SZ RP, Internet www.do.wp.mil.pl.

⁹ K. Hołdak, A. Konarzewska, *Afganistan, Irak, Czad – Co mamy z misji? Bilans zysków i strat. Perspektywy*. Bezpieczeństwo Narodowe 2008, nr 7-8.

zja Kawalerii Pancерnej z Żagania, Oddział Specjalny ŻW z Gliwic, 25. Brygada Kawalerii Powietrznej z Tomaszowa Mazowieckiego i 1. Brygada Saperów z Brzegu¹⁰. Do podstawowych zadań kontyngentu należą: zapewnienie bezpieczeństwa personelowi ONZ, kontrola rejonu odpowiedzialności, ochrona konwojów z pomocą humanitarną, ochrona wyznaczonych obiektów, doradztwo i szkolenie policji oraz pomoc miejscowej ludności¹¹.

2. Udział w pokojowych operacjach stabilizacyjnych i wymuszania pokoju

Operacje stabilizacyjne i wymuszania pokoju z udziałem jednostek Wojska Polskiego podjęte zostały dopiero na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku. Pierwsze z nich prowadzone były na terytorium Jugosławii. W pierwszej dekadzie XXI wieku polskie kontyngenty wojskowe skierowano również do Afganistanu i Iraku. Były to dotychczas największe operacje pokojowe, w których uczestniczyły jednostki Wojska Polskiego.

UNPROFOR (United Nations Protection Force) – Siły Ochronne ONZ (II 1992 – III 1995)

Misję zorganizowano na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ przyjętej 21 lutego 1992 r. Jej celem było niedopuszczenie do ponownego wybuchu walk na terytorium byłej Jugosławii po zawarciu porozumienia o przerwaniu ognia. Początkowo misja miała objąć obszar Chorwacji, potem jednak poszerzono go o terytorium Bośni i Hercegowiny¹².

Polska po raz pierwszy w historii misji pokojowych wystawiła batalion operacyjny liczący 893 żołnierzy. W jego skład wchodziło: dowództwo i sztab, pięć kompanii piechoty, kompania zaopatrzenia i kompania remontowa. Batalion zorganizowano w oparciu o jednostki Śląskiego Okręgu Wojskowego. Do podstawowych zadań batalionu należało: ochrona wyznaczonych obiektów, kontrolowanie rejonów odpowiedzialności, eskortowanie konwojów humanitarnych i ochrona spotkań przedstawicieli miejscowych władz. Batalion rozmieszczono w rejonie Krainy w tzw. sektorze północnym. W późniejszym okresie polski kontyngent został wzmocniony osiągając na początku 1995 r. stan 1245 żołnierzy. Łącznie w operacji UNPROFOR uczestniczyło 2867 polskich żołnierzy¹³. Straty w czasie trwania misji wyniosły 7 żołnierzy¹⁴.

UNCRO (United Nations Confidence Restoration Operation) – Operacja ONZ Przywrócenia Zaufania (III 1995 – I 1996)

Po wygaśnięciu mandatu UNPROFOR na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 32 marca 1995 r. powołano w Chorwacji misję UNCRO. Celem misji było: nadzorowanie

¹⁰ M. Sitarski, *Polacy w Czadzie*, Nowa Technika Wojskowa 2008 nr 8, s. 60-62; *Polski Kontyngent Wojskowy Czad*, Internet www.pkwczaad.wp.mil.pl.

¹¹ *PKW Czad*. Ministerstwo Obrony Narodowej RP. Internet www.wp.mil.pl.

¹² *Misje pokojowe ONZ, UNPROFOR Siły Ochronne Organizacji Narodów Zjednoczonych*, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, Internet www.unic.un.org.pl/.

¹³ M. Bodziany: *Problemy zabezpieczenia logistycznego polskiego kontyngentu wojskowego w czasie konfliktu w Bośni i Hercegowinie*. Zeszyty Naukowe WSOWL 2006, nr 2, s. 1-2.

¹⁴ *Misje pokojowe ONZ. UNPROF Siły Ochronne ONZ*. Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, Internet www.unic.un.org.pl.

zawieszenia broni, kontrola i monitorowanie granic pomiędzy Chorwacją a Bośnią i Hercegowiną oraz Jugosławią, pomoc we wprowadzaniu porozumienia gospodarczego, dostarczeniu pomocy humanitarnej oraz nadzór nad demilitaryzacją Płw. Prevlaka.

Polska skierowała do udziału w UNCRO batalion operacyjny, który wcześniej uczestniczył w misji UNPROFOR. Batalion o wzmocnionym składzie realizował zadania związane z: kontrolowaniem rejonu odpowiedzialności, nadzorowaniem zawieszenia broni, obserwacją przemieszczania sił uczestniczących w konflikcie oraz ochroną konwojów z pomocą humanitarną. Podpisanie porozumienia chorwacko-serbskiego w listopadzie 1995 r. zapoczątkowało wycofanie sił UNCRO i powrót polskiego kontyngentu do kraju¹⁵.

IFOR (Implementation Force) – Siły Implementacyjne w Bośni (XII 1995 – XII 1996)

Brak postępów w stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Jugosławii zmusiły do podjęcia kolejnej tury rozmów w Dayton, których rezultatem było porozumienie z 14 grudnia 1995 r. Na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ nr 1031 podjęto nową operację w ramach misji „Joint Endeavour„ (Wspólny Wysilek). W misji tej uczestniczyło ok. 60 tys. żołnierzy z 32 państw. Celem operacji było: zapewnienie przestrzegania rozejmu między walczącymi stronami, nadzorowanie ich wycofania poza strefę rozdzielania oraz zapewnienie warunków do dobudowy instytucji publicznych w Bośni i Hercegowinie.

Polski kontyngent, w postaci batalionu operacyjnego, rozpoczął służbę w lutym 1996 r. Został on zorganizowany z 16. Batalionu Desantowo-Szturmowego z Krakowa i 18. Batalionu Desantowo-Szturmowego z Bielska Białej¹⁶. Polski batalion (POLBAT) włączono do wielonarodowej Brygady Nordyckiej podporządkowanej amerykańskiej 1. Dywizji Pancerniej. Batalion liczył około 660 żołnierzy. W jego skład wchodziło: dowództwo i sztab, dwie kompanie szturmowe (wyposażone z opancerzone samochody rozpoznawcze BRDM-2), jedna kompania szturmowa (na bojowych wozach piechoty BWP-1), kompania wsparcia (uzbrojona w moździerz 82 mm, ciężkie granatniki SPG-9 i wyrzutnie ppk Fagot) oraz plutony: artylerii przeciwlotniczej, łączności, saperów, remontowy i medyczny.

Do podstawowych zadań polskiego batalionu należało: nadzorowanie strefy rozdzielania wojsk, utrzymywanie punktów kontrolnych i patrolowanie strefy odpowiedzialności oraz zabezpieczenie możliwości przemieszczania sił pokojowych. Była to pierwsza operacja wymuszania pokoju, w której wzięła udział jednostka Wojska Polskiego. W czasie misji zginął 1 polski żołnierz¹⁷.

¹⁵ Misje pokojowe ONZ. UNCRO. Operacja ONZ Przywrócenia Zaufania w Chorwacji, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie, Internet www.unic.un.org.pl.

¹⁶ H. Królikowski, C. Marcinkowski, J. Micewski: 6. *Brygada Desantowo-Szturmowa w operacjach pokojowych i stabilizacyjnych 1995-2005*, Warszawa 2005, s. 43 i 59.

¹⁷ PKW EUFOR. *Historia udziału Polski w siłach międzynarodowych na obszarze Bośni i Hercegowiny*. Dowództwo Operacyjne SZ RP, Internet www.do.wp.moi.pl; *Siły Implementacyjne IFOR NATO*, Internet www.ifor.pamiecipolegnych.mon.gov.pl.

SFOR (Stabilisation Force) – Siły Stabilizacyjne NATO w Bośni (XII 1996 – XII 2004)

Wygaśnięcie mandatu misji IFOR w grudniu 1996 r. wyłoniło potrzebę utworzenia nowych sił pokojowych, których rola polegałaby na utrzymaniu pokoju na terytorium Bośni i Hercegowiny. W tym celu, na podstawie rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 12 grudnia 1996 r., powołano, w oparciu o siły sojuszu NATO, nowe siły stabilizacyjne, które otrzymały nazwę: „Stabilisation Force„ (SFOR). Oprócz państw NATO w misji wzięły również udział inne państwa jak: Albania, Austria, Argentyna, Bułgaria, Estonia, Finlandia, Irlandia, Litwa, Łotwa, Maroko, Rumunia, Rosja, Słowacja, Słowenia i Szwecja¹⁸.

Polski kontyngent liczący ok. 500 żołnierzy sformowano w styczniu 1997 r. w oparciu o 16. Batalion Powietrznodesantowy. Stanowił on element Nordycko-Polskiej Brygady wchodzącej w skład Międzynarodowej Dywizji Północ MND. Kontyngent w sile batalionu zmechanizowanego złożony był z: dowództwa i sztabu, kompanii dowodzenia, dwóch kompanii szturmowych (zmechanizowanych) i kompanii rozpoznawczej. Skład batalionu uzupełniały pododdziały z innych państw. Były to: duńska kompania czołgów oraz wielonarodowe kompanie: logistyczna, żandarmerii i CIMIC. Wyposażenie bojowe polskich kompanii zmechanizowanych stanowiły opancerzone samochody rozpoznawcze BRDM-2.

Zadaniem polskich pododdziałów było: nadzorowanie stron konfliktu, patrolowanie rejonu odpowiedzialności, przeprowadzanie inspekcji składów broni i amunicji, ochrona powrotu ludności do miejsc zamieszkania, budowa i naprawa dróg i mostów. W wyniku postępującej stabilizacji sytuacji na terytorium Bośni i Hercegowiny następowało stopniowe ograniczanie wielkości kontyngentów. W miejsce Nordycko-Polskiej Brygady utworzono Nordycko-Polską Grupę Bojową zmniejszając liczebność polskiego batalionu do ok. 300 żołnierzy.

Od początku 2003 r. polski kontyngent wszedł do Wielonarodowej Grupy Bojowej wchodzącej w skład Międzynarodowej Brygady „Północ„. W grupie były dwa bataliony: portugalski i polski¹⁹. W strukturze polskiego batalionu znalazły się: dowództwo i sztab, kompania dowodzenia, dwie kompanie zmechanizowane i kompania logistyczna. Liczył on ok. 250 żołnierzy²⁰. W połowie 2004 r. podjęto decyzję o przekazaniu misji siłom Unii Europejskiej, co nastąpiło w grudniu tego roku.

AFOR (Albania Force) – Siły Stabilizacyjne w Albanii (V 1999 – IX 1999)

Wzrost napięcia na terytorium Albanii skłonił dowództwo NATO do przeprowadzenia od maja do września 1999 r. operacji „Allied Harbour„ (Bliskie Schronienie) w celu ustabilizowania sytuacji w tym kraju. Zadania realizowały kolejno trzy zgrupowania operacyjne NATO, w których wiodącą rolę odgrywały: Holandia, Belgia i Włochy.

¹⁸ *Siły stabilizacyjne NATO SFOR*, Internet www.sfor.pamiecipoleglych.mon.gov.pl.

¹⁹ *Historia udziału Polski w siłach międzynarodowych na obszarze Bośni i Hercegowiny*, Dowództwo Operacyjne SZ RP, Internet www.do.wp.mil.pl.

²⁰ *SFOR*, Polska Zbrojna 2004, nr 33, s. 17.

Polska do udziału w operacji AFOR wystawiła Polską Jednostkę Wojskową zorganizowaną na bazie 21. Brygady Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa. Jednostka ta licząca 140 żołnierzy włączona została w skład zgrupowania operacyjnego NATO. Do jej podstawowych zadań należało: ochrona stanowisk dowodzenia i baz logistycznych, ochrona konwojów logistycznych i humanitarnych, przewóz uchodźców oraz patrolowanie granicy pomiędzy Albanią i Kosowem²¹.

KFOR (Kosovo Force) – Siły Stabilizacyjne w Kosowie (VI 1999 – ?)

Kryzys humanitarny na terenie Kosowa, jaki zaistniał po wybuchu walk pomiędzy Armią Wyzwolenia Kosowa a oddziałami wojska i policji Serbii i Czarnogóry oraz akty przemocy walczących stron wobec ludności cywilnej spowodowały, że na mocy rezolucji Rady Bezpieczeństwa ONZ z 10 czerwca 1999 r. podjęto decyzję o rozpoczęciu misji stabilizacyjnej. Zasadniczym celem operacji, której nadano kryptonim „Joint Guardian„ (Wspólny Strażnik) było zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Kosowa oraz nadzorowanie przestrzegania porozumień. W chwili rozpoczęcia misji w skład KFOR wchodziły kontyngenty z 30 państw liczące ogółem 50 tys. żołnierzy. Największe kontyngenty wystawiła Wielka Brytania (19 tys. żołnierzy) oraz Francja i USA (po 7 tys. żołnierzy).

Polski kontyngent skierowano do Kosowa w czerwcu 1999 r. Pierwszą zmianę w sile batalionu liczącego ok. 800 żołnierzy wystawił 18. Batalion Desantowo-Szturmowy, który dotychczas pełnił rolę odwodu strategicznego SFOR. Batalion wszedł w skład wielonarodowej brygady, która działała w rejonie odpowiedzialności amerykańskiej 1. Dywizji Piechoty. Później w misji wzięli udział żołnierze z 10. Brygady Kawalerii Pancерnej ze Świętoszowa. Od lipca 2000 r. w operacji uczestniczył polsko-ukraiński batalion (POLUKRBAT). W jego strukturze znajdowało się: dowództwo i sztab, kompania dowodzenia, dwie kompanie zmechanizowane, kompania logistyczna, pododdział wsparcia i sekcja żandarmerii²². Uzbrojenie stanowiły bojowe wozy piechoty BWP-1 oraz rozpoznawcze samochody opancerzone BRDM-2. W skład batalionu wchodziły pododdziały polskie wystawione przez 21. Brygadę Strzelców Podhalańskich z Rzeszowa liczące 310 żołnierzy oraz ukraińska kompania licząca 108 żołnierzy i litewski pluton (30 żołnierzy).

Zadaniem polskiego kontyngentu było: zapewnienie bezpieczeństwa w rejonie odpowiedzialności, nadzorowanie granicznych punktów kontrolnych, prowadzenie patroli rozpoznawczych, przeciwdziałanie przestępczości, rozbijanie i niszczenie niewybuchów, wspieranie miejscowych władz i sił porządkowych w utrzymaniu porządku publicznego, prowadzenie rozminowywania oraz wspieranie organizacji humanitarnych²³. W czasie trwania misji zginęło 3 polskich żołnierzy.

²¹ C. Marcinkowski, *Operacje pokojowe...*, s. 58-59.

²² *Polscy żołnierze w misjach pokojowych NATO*, Instytut Bezpieczeństwa Tarcza, Internet www.tarcza.org.pl.

²³ *Polska Jednostka Wojskowa KFOR w Kosowie*. Internet www.bbngov.pl/kronika/1999/prez

ISAF (International Security Assistance Force) – Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa w Afganistanie (III 2002 – ?)

Operacja ISAF rozpoczęła się na przełomie 2001 i 2002 r. Jej głównym celem były działania stabilizacyjne mające zapewnić pomoc władzom Afganistanu w odbudowie administracji, sił zbrojnych i policji. Dowództwo misji początkowo sprawowały państwa sojusznice, jak: Wielka Brytania, Turcja, Niemcy i Holandia. Od sierpnia 2003 r. dowodzenie operacją przejął sojusz NATO.

Pierwszy polski kontyngent liczący 87 żołnierzy skierowany został do Afganistanu w marcu 2002 r. w ramach operacji „Enduring Freedom,” (Trwała Wolność). W jego skład wchodziły następujące pododdziały: pluton saperów, pododdział obrony przeciwchemicznej, komponenty logistyczny i ochronno-rozpoznawczy oraz zespół medyczny. Zostały one wystawione przez: 1. Brygadę Saperów z Brzegu, 10. Brygadę Logistyczną z Opola i 4. Pułk Chemiczny z Brodnicy. Zadaniem PKW Afganistan było: rozminowywanie terenu, odbudowa dróg i mostów, wykonywanie prac fortyfikacyjnych, transport paliw i wody oraz ochrona lotniska w Bagram. Od 2003 r. polski kontyngent miał ok. 100 żołnierzy. W jego skład wchodziła: kompania saperów oraz pododdziały logistyczne i ochrony. Stacjonowały one w bazie Bagram pod Kabulem.

Przejęcie w sierpniu 2003 r. dowodzenia misją ISAF przez NATO spowodowało, że dowództwo sojuszu wywierało na Polskę naciski, aby zwiększyła swój udział w operacji w Afganistanie. Duże zaangażowanie jednostek Wojska Polskiego w działaniach w Iraku uniemożliwiły to. Dopiero we wrześniu 2006 r. zwiększono liczebność PKW w Afganistanie do 190 żołnierzy²⁴.

W listopadzie 2006 r. podjęto decyzję o wysłaniu do Afganistanu, w ramach operacji ISAF, kontyngentu liczącego 1200 żołnierzy. Pierwsza zmiana kontyngentu wystawiona została przez: 17. Brygadę Zmechanizowaną z Międzyrzecza, 10. Brygadę Kawalerii Pancernej ze Świętoszowa, 25. Brygadę Kawalerii Powietrznej z Tomaszowa Mazowieckiego, 1. Pułk Specjalny Komandosów z Lublińca i 18. Batalion Desantowo-Szturmowy z Krakowa. W skład zwiększonego polskiego kontyngentu weszły: dowództwo PKW, zgrupowanie nr 1 w Bagram (wcześniej funkcjonujący w Afganistanie polski kontyngent), zgrupowanie nr 2 w Mazar E-Sharif (zespół doradczo-łącznikowy i mobilny zespół obserwacyjny), zgrupowanie nr 3 w Kabulu, narodowy element wsparcia²⁵. Do podstawowych zadań PKW Afganistan należały: współudział w zadaniach operacyjnych sił sojuszu, utrzymywanie bezpieczeństwa w rejonie odpowiedzialności, udzielanie pomocy afgańskim siłom bezpieczeństwa, szkolenie afgańskiej armii i policji, wspieranie władz w prowincjach Ghazni i Paktika oraz pomoc w rozwoju prowincji poprzez realizację projektów CIMIC.

Docelowo w skład kontyngentu weszły: dowództwo i sztab, batalion manewrowy, zespół operacji specjalnych, zespół doradczo-łącznikowy i mobilny zespół obserwacyjny. W składzie batalionu manewrowego znalazły się trzy kompanie (nazwane zespołami A, B i C), w tym dwie o strukturze mieszanej (dwa plutony zmechanizowane na transporterach

²⁴ B. Winid, *Udział Polski w działaniach stabilizacyjnych w Afganistanie*, Polski Przegląd Dyplomatyczny 2007, Nr 1, s. 5-9.

²⁵ K. Hołdak, A. Konarzewska, *Afganistan, Irak, Czad – Co mamy z misji? Bilans zysków i strat. Perspektywy*. Bezpieczeństwo Narodowe 2008, nr 7-8.

opancerzonych i pluton zmotoryzowany) i jedna zmotoryzowana. Uzbrojenie kontyngentu stanowiły: kołowe transportery opancerzone „Rosomak”, które specjalnie przygotowano do udziału w tej misji (dodatkowe opancerzenie, nowe środki łączności, kamery boczne), opancerzone samochody rozpoznawcze BRDM-2M96iK „Szakal”, oraz samochody patrolowe HMMWV wypożyczone przez Amerykanów²⁶. Do Afganistanu planowano też wysłać czołgi PT-91 „Twardy”, oraz przeciwlotnicze działa samobieżne ZSU-23x4, z czego potem zrezygnowano. W czerwcu 2008 r. trzecią zmianę PKW Afganistan wzmocniono samodzielną grupą powietrzną wystawioną przez 49. Pułk Śmigłowców Bojowych, której uzbrojenie stanowiły 4 śmigłowce szturmowe Mi-24D oraz 4 śmigłowce wielozadaniowe Mi-17--IV (dodatkowo opancerzone).

Początkowo polski kontyngent działał na terenie kilku prowincji współdziałając z amerykańską 82. Dywizją Powietrznodesantową. Brak ograniczeń narodowych umożliwił wykorzystanie polskich żołnierzy do działań w różnych rejonach, w tym zwłaszcza do zapewnienia bezpieczeństwa na strategicznej drodze z Ghazni do Kandaharu.

W skład wystawionej jesienią 2008 r. czwartej zmiany PKW Afganistan weszło 1600 żołnierzy wydzielonych z: 12. i 16. Dywizji Zmechanizowanej, 6. Brygady Desantowo-Szturmowej, 1. Brygady Saperów i 56. Pułku Śmigłowców Bojowych²⁷. Jej podstawowym zadaniem była koncentracja działań polskich sił w jednej prowincji. W październiku 2008 r. PKW Afganistan przejął odpowiedzialność za prowincję Ghazni. Żołnierze wojsk specjalnych prowadzili operacje w prowincji Kandahar na granicy z Pakistanem²⁸.

MND-CS (Multinational Division Central-South) – Wielonarodowa Dywizja Centrum-Południe (III 2003 – XII 2008)

Operacja „Iraqi Freedom”, (Iracka Wolność) doprowadziła do rozbitcia irackich sił zbrojnych i obalenia reżimu Saddama Husajna. W pierwszej fazie tej operacji Polska skierowała do Iraku 193 żołnierzy. Weszli oni w skład: PKW Kuwejt (pododdział z jednostki specjalnej GROM liczący 56 komandosów) i PKW Jordania (74 żołnierzy wzmocnionego plutonu likwidacji skażeń z 4. Pułku Chemicznego z Brodnicy). PKW Kuwejt uczestniczył w opianowaniu tamy Mukarayin, której wysadzenie przez wojska irackie groziło zalaniem Bagdadu²⁹. PKW Jordania posiadał na wyposażeniu: opancerzone samochody rozpoznania chemicznego BRDM-2rs, instalacje do odkażania terenu i sprzętu IRS-2 i laboratorium chemiczno-radiometryczne. Kontyngent ten planowano wykorzystać w przypadku ataku chemicznego wojsk irackich.

Po zakończeniu działań wojennych Polska otrzymała od USA propozycję zorganizowania Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe (MND-CS), która miała uczestniczyć w stabilizacji sytuacji wewnętrznej w Iraku³⁰. Dywizja została sformowana z kontyngentów

²⁶ Polska misja w Afganistanie – kompletny zarys operacji. Internet www.europa21.pl.

²⁷ C. Marcinkowski, *Operacje pokojowe...*, s. 72-73; *Polski Kontyngent Wojskowy w składzie Sił Sojuszniczych w Islamskiej Republice Afganistanu w ramach Międzynarodowych Sił Wsparcia Bezpieczeństwa ISAF*. Internet www.isaf.wp.mil.pl.

²⁸ *Nasza strefa w Afganistanie*, Rzeczpospolita 2009, nr 14, s. 3.

²⁹ Ł. Zalesiński, *Chronili VIP-ów, odbijali tamę*, Rzeczpospolita 2007, nr 2.

³⁰ M. Wągrowska, *Udział Polski w interwencji zbrojnej i misji stabilizacyjnej w Iraku*. Raporty i Analizy 2004 nr 12.

22 krajów, przy czym największe z nich pochodziły z Polski (2200 żołnierzy), Ukrainy (1600 żołnierzy) i Hiszpanii (1300 żołnierzy). Jej pierwszym dowódcą został gen. dyw. Andrzej Tyszkiewicz. W skład dywizji wchodziły: dowództwo i sztab, batalion dowodzenia, trzy brygady (po trzy bataliony zmotoryzowane każda), bataliony: saperów, transportowy i logistyczny oraz samodzielna grupa powietrzno-szturmowa stanowiąca odwód dowódcy dywizji. Dywizja liczyła początkowo ok. 8,5 tys. żołnierzy, potem jej stan osobowy ulegał stopniowemu zmniejszeniu. W pierwszym okresie otrzymała ona rejon odpowiedzialności obejmujący 15% terytorium Iraku (prowincje: Babil, Karbala, Nadżaf, Al Kadisija i Wasit).

Polski kontyngent w swojej zasadniczej części składał się z brygady zmotoryzowanej złożonej z: dowództwa i sztabu, batalionu dowodzenia, dwóch batalionów piechoty zmotoryzowanej, kompanii inżynieryjnej i kompanii medycznej. Oprócz tego na szczeblu dywizji wystawiano: batalion dowodzenia, batalion kawalerii powietrznej, batalion logistyczny i kompanię sił specjalnych. Polskich żołnierzy wydzielono też do pododdziałów międzynarodowych. Były to batalion CIMIC i kompania żandarmerii³¹. Podstawowe uzbrojenie kontyngentu obejmowało: opancerzone samochody rozpoznawcze BRDM-2M96iK „Szałkał”, samochody patrolowe HMMWV, śmigłowce szturmowe Mi-24D oraz wielozadaniowe W-3W „Sokół”, i Mi-8.

Pierwszą zmianę Polskiego Kontyngentu Wojskowego wystawiły: 12. Brygada Zmechanizowana ze Szczecina (1. Batalion 1. Brygady MND-CS), 10. Brygada Kawalerii Pancernej ze Świętoszowa (2. Batalion 1. Brygady), 1. Pułk Specjalny z Lublińca (kompania sił specjalnych MND-CS), 25. Brygada Kawalerii Powietrznej z Tomaszowa Mazowieckiego (batalion kawalerii powietrznej MND-CS) i 10. Brygada Logistyczna z Opola (batalion logistyczny MND-CS)³². Drugą zmianę sformowano w oparciu o 17. Brygadę Zmechanizowaną z Międzyrzecza i 6. Brygadę Desantowo-Szturmową z Krakowa, trzecią zmianę na bazie jednostek 16. Dywizji Zmechanizowanej z Elbląga, a czwartą z żołnierzy 11. Dywizji Kawalerii Pancernej z Żagania.

Głównymi zadaniami Wielonarodowej Dywizji Centrum-Południe było: zapewnienie porządku w strefie odpowiedzialności oraz ochrona ważnych obiektów, udział w ustanowieniu nowych władz irackich, odbudowa i szkolenie jednostek armii irackiej, policji i służb bezpieczeństwa, udzielanie pomocy organizacjom humanitarnym³³.

Początkowo zakładano, że misja potrwa tylko rok (dwie zmiany). Sytuacja w Iraku szybko zweryfikowała te zamierzenia. Pierwsza zamiana miała charakter rozpoznawczo-stabilizacyjny. Napotkała ona na poważne trudności związane z niepełnym przygotowaniem kontyngentu do realizacji zadań. Szczególnie brakowało odpowiedniego sprzętu bojowego i wyposażenia gwarantującego bezpieczeństwo żołnierzy w warunkach zagrożenia atakami partyzantów. Druga i trzecia zmiana łączyły elementy działań stabilizacyjnych i aktywnej obrony przed atakami sił antykoalicyjnych. Kontyngent otrzymał dodatkowy sprzęt pozwalający na bardziej efektywne działania. Od czwartej zmiany nastąpiło przekształcenie charakteru misji na stabilizacyjno-szkoleniową, od szóstej na doradczo-szkoleniową,

³¹ T. Mathea, *Pierwsza zmiana-początek drogi. Dobór, typowanie, przygotowanie jednostek i żołnierzy. Operacja gromadzenia sił i środków w rejonie realizacji misji*, Trudna stabilizacja. Materiały z konferencji w AON, Warszawa 2004, s. 29-30.

³² A. Wajda, *Będzie bezpiecznie*. Polska Zbrojna 2003, nr 35.

³³ A. Gołowski, T. Wróbel, *Godzina „zero”*. Polska Zbrojna 2003, nr 35.

a od dziewiątej w stabilizacyjno-doradczo-szkoleniową. Zmiana charakteru misji spowodowała stopniowe zmniejszanie liczebności polskiego kontyngentu. Podczas czwartej zmiany liczba żołnierzy zmalała z 2500 do 1700 żołnierzy, a podczas piątej do 1400. W 2007 r. PKW Irak miał już tylko 900 żołnierzy, z czego aż 60% miało za sobą doświadczenie misyjne. W czasie trwania misji Polska wystawiła łącznie dziesięć zmian, w których uczestniczyło ok. 15 tys. żołnierzy. Rezultatem pobytu polskich żołnierzy było m.in. przeszkolenie ok. 32 tys. irackich żołnierzy, policjantów i funkcjonariuszy straży granicznej, usunięcie ponad 3 mln niewybuchów oraz zrealizowanie ponad 3 tys. projektów na rzecz odbudowy Iraku³⁴.

EUFOR BH (European Force in Bosnia and Herzegovina) – Siły Unii Europejskiej w Bośni i Hercegowinie (XII 2004 – ?)

W czerwcu 2004 r. na szczycie NATO podjęto decyzję o przekazaniu, od grudnia tego roku, misji stabilizacyjnej w Bośni i Hercegowinie siłom Unii Europejskiej. Zasadniczym celem operacji było: zapewnienie bezpieczeństwa miejscowej ludności, ochrona granic Bośni i Hercegowiny oraz poszukiwanie zbrodniarzy wojennych. Siły UE składały się z: trzech międzynarodowych grup bojowych („Północ,, „Południowy-Wschód,, i „Północny-Zachód,,), zintegrowanego oddziału policyjnego i sił rezerwowych. Ogółem uczestniczą w niej kontyngenty z 22 państw UE oraz 11 państw spoza unii.

Polski kontyngent wojskowy włączony został do Wielonarodowych Sił Zadaniowych „Północ,,. Stanowiła go wydzielona ze składu 6. Brygady Desantowo-Szturmowej z Krakowa kompania manewrowa znajdująca się w strukturze Wielonarodowego Batalionu Manewrowego (oprócz polskiej kompanii manewrowej znajdowały się tam trzy kompanie manewrowe i kompania rozpoznawcza wystawiane przez kontyngenty innych państw).

Do podstawowych zadań polskiej jednostki należało: zapewnienie warunków działania władzom lokalnym, prowadzenie patroli w strefie odpowiedzialności, przeprowadzanie inspekcji zakładów zbrojeniowych i składnic uzbrojenia oraz nadzór nad grupami rozminowania. W lipcu 2006 r., ze względu na zmianę charakteru misji, żołnierzy 6. Brygady Desantowo-Szturmowej zastąpili żandarmi z Oddziałów Specjalnych ŻW. Wiosną 2007 r. nastąpiło zmniejszenie polskiego kontyngentu do 205 żołnierzy połączone z jego przeniesieniem do bazy w Sarajewie³⁵.

3. Misje pokojowe a bezpieczeństwo militarne Polski

Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych na przestrzeni minionych 35 lat świadczy wyraźnie o zwiększającej się roli naszego kraju w procesie utrzymania bezpieczeństwa międzynarodowego. Początkowo polską „specjalnością,, były misje o charakterze logistycznym, które z powodzeniem realizowano w różnych regionach świata. Typowym przykładem były tu zwłaszcza misje UNEF II, UNDOF i UNTAC, w których polscy żołnierze zdobywali niezbędne doświadczenie w organizacji odpowiednich zgrupowań i realizacji nałożonych

³⁴ *Misja w Iraku*, Sztab Generalny WP, Warszawa 2008

³⁵ PKW EUFOR, Dowództwo Operacyjne Sił Zbrojnych RP, Internet www.do.wp.mil.pl.

zadań. Do ich zabezpieczenia wykorzystywano standardowy sprzęt, częściowo tylko modyfikowany do uwarunkowań klimatycznych występujących w rejonie działań. Charakter wykonywanych zadań nie wymuszał też zbyt specjalistycznego przygotowania uczestników misji. W większości z nich wykorzystywano żołnierzy pododdziałów zaopatrzenia, remontowych i medycznych. Jedynym elementem bojowym były stosunkowo niewielkie pododdziały inżynieryjne zajmujące się usuwaniem min i innych środków bojowych oraz ufortyfikowaniem stref buforowych. Skład bojowy kontyngentu obejmował maksymalnie batalion logistyczny o zróżnicowanej strukturze dostosowanej do charakteru wykonywanych zadań. Misje tego typu nie wymagały angażowania zbyt dużych środków finansowych ponieważ koszty ich przygotowania i prowadzenia refundowało ONZ.

Początek lat dziewięćdziesiątych przyniósł istotne zmiany. Wojsko Polskie zaczęło wystawiać jednostki o charakterze operacyjnym, co było wyraźnym potwierdzeniem wzrastającej rangi Polski wśród krajów aktywnie uczestniczących w misjach pokojowych, jak również zwiększonych oczekiwań wobec naszego kraju ze strony NATO, w związku z przewidywanym wejściem do jego struktur. Już pierwsza misja tego typu UNPROFOR prowadzona na Bałkanach napotkała na duże przeszkody. Zasadniczym mankamentem w zorganizowaniu batalionu operacyjnego był brak odpowiedniego sprzętu bojowego i wyposażenia indywidualnego żołnierzy. Szczególnie dotkliwie odczuwano brak wozów bojowych zapewniających bezpieczeństwo żołnierzy podczas wykonywania zadań w rejonach o niestabilnej sytuacji wewnętrznej. Zmusiło to resort obrony do podjęcia programów modernizacji niektórych typów sprzętu, co jednak, ze względu na szczupłość posiadanych środków finansowych, nie przyniosło w pełni oczekiwanych rezultatów. W skład batalionu operacyjnego UNPROFOR wchodził żołnierze pododdziałów bojowych, których dodatkowo przygotowywano do realizacji zadań w ramach misji. Działania tego kontyngentu przyniosły doświadczenia, które później wykorzystywano do przygotowania kolejnych polskich jednostek do misji: IFOR, SFOR i KFOR. Ich organizacja nie stwarzała już tak dużych trudności była jednak poważnym obciążeniem finansowym dla budżetu państwa, gdyż koszty ponoszone były w całości przez stronę Polską (w 2002 r. miesięczne utrzymanie kontyngentu SFOR wynosiło ok. 2,2 mln zł, a kontyngentu KFOR ok. 4,5 mln zł. Roczne wydatki na utrzymanie wszystkich polskich kontyngentów w operacjach NATO wyniosły wówczas ok. 90 mln zł)³⁶.

Nowy jakościowo zakres zaangażowania w operacje pokojowe nastąpił po 2001 r., co związane było z podjęciem walki z międzynarodowym terroryzmem. Typowym przykładem są tu misje MND-CS w Iraku i ISAF w Afganistanie. Zarówno znacznie większe od dotychczasowych kontyngenty, jak i charakter prowadzonych działań pozwoliły na uzyskanie kolejnych doświadczeń w organizacji i prowadzeniu tego typu operacji. Misje te stawiały nowe, dotychczas niespotykane, wyzwania natury organizacyjnej. Musiano zadbać o odpowiednie wyposażenie kontyngentów dostosowane do standardów innych armii uczestniczących w tego typu operacjach. Szczególnie dramatyczne było doposażenie kontyngentu w Iraku, który w początkowym okresie nie posiadał odpowiednich sił i środków niezbędnych do realizacji nałożonych mu zadań. Zbyt optymistyczna ocena sytuacji polityczno-militarnej w tym kraju zmusiła żołnierzy do podejmowania prowizorycznych działań, znanych jeszcze z okresu wojny w Wietnamie (np. zabezpieczanie samochodów

³⁶ Biuletyn nr 599/IV Komisji Obrony Narodowej z 21.05.2002 r.

workami z piaskiem w celu ochrony przed minami i ostrzałem, wykonywanie prowizorycznych osłon pancernych dla pojazdów patrolowych itp.). Również przygotowanie drugiego etapu misji w Afganistanie napotkało na istotne przeszkody. Nieomal do ostatniej chwili nie wiadomo było, czy wykorzystane zostaną w niej nowe transportery „Rosomak”, które, jak się później okazało, były szczególnie skutecznym środkiem walki i ochrony polskich żołnierzy. Kontrowersje wzbudziły też przekazane przez Amerykanów samochody patrolowe HMMWV, które ze względu na słabe opancerzenie nie zapewniały wystarczającego poziomu bezpieczeństwa, co skłoniło kilkunastu żołnierzy z 18. Batalionu Desantowo-Szturmowego do złożenia wniosków o powrót do kraju. Incydent ten w konsekwencji wymógł na MON podjęcie procesu poszukiwania specjalnych pojazdów patrolowych na potrzeby misji pokojowych.

Udział w misjach w Iraku i Afganistanie oraz realizacja szerokiego zakresu zadań operacyjnych pozwoliły na zdobycie nowych, cennych doświadczeń, szczególnie w zakresie dowodzenia dużymi zgrupowaniami międzynarodowymi, wykorzystania nowoczesnego uzbrojenia i wyposażenia oraz współdziałania w warunkach bojowych z jednostkami innych armii NATO. Przyczyniły się one również do dalszego unowocześnienia sprzętu bojowego i wyposażenia, głównie pod względem zwiększania stopnia bezpieczeństwa żołnierzy. Na wyposażenie pododdziałów wprowadzono m.in. lepiej opancerzone pojazdy patrolowe (BRDM „Szakal”, Honker „Skorpion”), nowoczesne systemy rozpoznawcze, nową generację urządzeń obserwacyjnych do działań w nocy, systemy zagłuszania układów odpalających improwizowanych ładunków wybuchowych (IED). Misje w Iraku i Afganistanie zwiększyły jednak drastycznie wydatki Polski na operacje pokojowe. Na sfinansowanie PKW Irak w latach 2003-2008 wydano ponad 1 mld zł, a koszt rocznego utrzymania PKW Afganistan w 2007 r. wyniósł ok. 460 mln zł³⁷.

Tabela 1. Zestawienie zadań realizowanych przez polskie kontyngenty wojskowe w ramach misji pokojowych w latach 1973-2008

Rodzaj zadań	Nazwa misji
ZADANIA LOGISTYCZNE	
Transport zaopatrzenia	UNEF II, UNTAG, UNTAC, UNIFIL
Prowadzenie magazynów i składów	UNTAG, UNTAC, UNIFIL
Oczyszczanie i dowóz wody	UNEF II, UNDOF, UNTAC
Budowa i remont dróg, budynków oraz urządzeń inżynierskich	UNEF II, UNDOF, UNTAC, UNIFIL, SFOR
Naprawa pojazdów	UNEF II, UNTAG, UNIFIL
Pomoc medyczna	UNEF II, UNIFIL
ZADANIA OPERACYJNE	
Kontrola i utrzymanie bezpieczeństwa w rejonie odpowiedzialności (patrole, posterunki, punkty kontrolne)	UNDOF, UNPROFOR, UNCRO, IFOR, SFOR, AFOR, KFOR, MND-CS, ISAF, EUFOR BH, EUFOR CONGO, EUFOR TCHAD
Ochrona dowództw, baz, składnic i innych obiektów	UNPROFOR, AFOR, MND-CS, EUFOR CONGO, EUFOR TCHAD
Operacje przeciw ugrupowaniom partyzanckim	ISAF, MND-CS

³⁷ K. Hołdak, A. Konarzewska. *Afganistan, Irak, Czad...*, s. 102 i 116.

Rodzaj zadań	Nazwa misji
Zabezpieczenie przegrupowania sił pokojowych	IFOR
Rozminowywanie terenu	UNEF, UNDOF, UNIFIL, KFOR, EUFOR BH
ZADANIA INNE	
Doradztwo i szkolenie wojska i policji	ISAF, MND-CS, EUFOR TCHAD
Ochrona powrotu ludności do miejsc zamieszkania	SFOR, AFOR
Ochrona konwojów z pomocą humanitarną, pomoc w prowadzeniu działalności organizacji humanitarnych	UNPROFOR, UNCRO, AFOR, KFOR, MND-CS, EUFOR TCHAD
Ochrona wyborów nowych władz	UNTAC, MND-CS
Inspekcja składów broni i amunicji	SFOR, EUFOR BH
Pomoc w rozwoju prowincji, regionu	ISAF, MND-CS, EUFOR BH
Wspieranie miejscowych władz administracyjnych	ISAF, MND-CS, EUFOR BH

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejnym wyzwaniem dla Polski był udział w misjach pokojowych organizowanych przez Unię Europejską. Pierwsza z nich w Bośni i Hercegowinie (EUFOR BH) była w zasadzie kontynuacją prowadzonej wcześniej misji NATO. Następne operacje, realizowane na kontynencie afrykańskim, w Kongo (EUFOR CONGO), a następnie w Czadzie (EUFOR TCHAD) – ze względu na specyficzny teatr działań, jakim jest Afryka Środkowa – dodatkowo zwiększyły obciążenie Sił Zbrojnych RP. Udział w tych misjach, podobnie jak w organizowanych przez NATO, był również w całości finansowany przez stronę polską, co przy uwzględnieniu wielkości kontyngentów, charakteru ich zadań oraz znacznej odległości do rejonu działań nakładało na budżet MON dodatkowe wydatki (w 2008 r. koszt misji w Czadzie wyniósł 48 mln zł)³⁸.

Tabela 2. Zestawienie porównawcze składu polskich kontyngentów wojskowych w misjach pokojowych w latach 1973-2008

Nazwa misji Organizator	Okres trwania	Rodzaj jednostek organizacyjnych w składzie PKW	Max. liczba żołn. w zmianie
UNEF II ONZ	1973-1979	batalion logistyczny, szpital polowy	1020
UNDOF ONZ	1974-1993 1993- ?	kompania logistyczna batalion operacyjny	150 360
UNTAG ONZ	1989-1990	batalion logistyczny	370
UNTAC ONZ	1992-1993	batalion logistyczny	700
UNIFIL ONZ	1992-?	batalion logistyczny, szpital polowy, kompania manewrowa	500
UNPROFOR ONZ	1992-1995	batalion operacyjny (zmechanizowany)	1240
UNCRO ONZ	1995	batalion operacyjny (zmechanizowany)	1060

³⁸ Koszty polskich misji zagranicznych 2002-2008, Internet <http://www.altair.com.pl/start-1690>.

Nazwa misji Organizator	Okres trwania	Rodzaj jednostek organizacyjnych w składzie PKW	Max. liczba żołąn. w zmianie
IFOR NATO	1995-1996	batalion operacyjny (zmechanizowany)	660
SFOR NATO	1996-2004	batalion operacyjny (zmechanizowany)	500
AFOR NATO	1999	kompania manewrowa	140
KFOR NATO	1999- ?	batalion operacyjny (zmechanizowany)	800
Enduring Freedom USA	2002-2006	kompania saperów	120
ISAF USA/NATO	2007- ?	batalion operacyjny, zespół operacji specjalnych, grupa powietrzna	1600
Iraqi Freedom USA	2003	kompania sił specjalnych, pluton chemiczny	200
MND-CS USA	2003-2008	brygada zmotoryzowana, bataliony: dowodzenia, logistyczny, kawalerii powietrznej, kompania sił specjalnych	2200
EUFOR BH UE	2004- ?	kompania manewrowa	200
EUFOR CONGO UE	2006	kompania manewrowa	130
EUFORTCHAD UE	2007- ?	batalion operacyjny (zmechanizowany)	400

Źródło: Opracowanie własne.

Uczestnictwo Wojska Polskiego w operacjach pokojowych w latach 1973-2008 miało niestety negatywne strony dla obronności kraju. Znaczne środki finansowe przeznaczone na ich przygotowanie i utrzymanie, szczególnie po 2001 r., (w 2008 r. wydatki na prowadzenie 6 misji wyniosły blisko 680 mln zł) poważnie osłabiły tempo modernizacji technicznej sił zbrojnych, zaniedbanych pod tym względem już od połowy lat osiemdziesiątych XX w. Dotyczyło to zwłaszcza różnego typu sprzętu ciężkiego, który jest szczególnie przydatny do prowadzenia ewentualnej obrony terytorium kraju (zawieszenie programów modernizacji czołgów, bojowych wozów piechoty i samobieżnych dział przeciwlotniczych oraz śmigłowców szturmowych, wstrzymanie prac nad wdrożeniem przeciwlotniczego działa samobieżnego „Loara„ i samobieżnej armatohaubicy „Krab„). W zasadzie skupiono się tylko na modernizacji i wprowadzaniu na uzbrojenie sprzętu przydatnego do prowadzenia misji pokojowych zaniedbując pozostały, bądź to poprzez przesuwanie terminów jego napraw i remontów lub wycofywanie go z uzbrojenia jako „nieopłacalnego„ w dalszej eksploatacji³⁹. Przygotowanie poszczególnych misji, zwłaszcza o charakterze operacyjnym, wymagało skompletowania odpowiedniego sprzętu bojowego i wyposażenia, co realizowano m.in. poprzez przekazywanie uzbrojenia z różnych jednostek liniowych, osłabiając tym samym ich gotowość bojową.

³⁹ W. Kaleta, *Kara za biedę*, Polska Zbrojna 2007 nr 4, s. 16-17.

Charakter operacji pokojowych (patrole, konwoje, obrona bazy, działania przeciwpartyzanckie) nie miał, wbrew obiegowym opiniom, dużego wpływu na podniesienie poziomu gotowości bojowej ogólnowojskowych związków taktycznych i oddziałów przygotowywanych do działań obronnych na środkowoeuropejskim TDW. Uzyskane w nich doświadczenia bojowe były głównie przydatne do prowadzenia konfliktów asymetrycznych i misji ekspedycyjnych, co przy potencjalnym zagrożeniu Polski, jako państwa „frontowego”, NATO miałyby zastosowanie w stosunkowo niewielkim zakresie.

Uczestnictwo w operacjach pokojowych, szczególnie w Iraku i Afganistanie, nie uzyskało też znaczącego poparcia polskiego społeczeństwa, które uważało, że misje te nie są w interesie naszego kraju i mogą tylko zwiększyć zagrożenie bezpieczeństwa narodowego, głównie poprzez działania odwetowe islamskich fundamentalistów w postaci zamachów terrorystycznych. Obawy te dodatkowo potwierdzały wydarzenia w Europie Zachodniej.

Udział Wojska Polskiego w misjach pokojowych, pomimo swoich ujemnych konsekwencji, był niewątpliwie ważnym elementem realizacji polskiej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego. Stanowił on widoczny wkład naszego kraju w tworzenie warunków bezpieczeństwa międzynarodowego. Miał również istotny wpływ na pozycję naszego kraju w organizacjach międzynarodowych nadzorujących bezpieczeństwo, jak: ONZ, NATO czy UE.

The Polish Army in the international security operations in 1973-2008 Summary

One of the most important international security problems after the World War II was the prevention of spreading of local conflicts in various regions of the World. The undertaken actions on behalf of UN and the regional international security organizations (NATO, UE) were limited to peace missions of various characters from the observation missions upholding the peace on stabilization missions to enforcement of peace. In the first stage (1953-1973) the participation of Poland in these missions was restricted to sending observers supervising the truce or peace treaty. The breakthrough came with the Jom Kippur war which marks the raise of engagement of the Polish troops in peace missions. The results gained on these missions ensured the stable Polish contribution to the international security maintenance. The article shows the selection of peace operations in which the Polish Army took or still takes part. It focuses on the presentation of the scope of tasks carried out by these troops on particular missions and the level of engagement in their realization. The missions in which Polish soldiers took part are divided into two major groups: peace maintaining operations and peace enforcement.